Set Persson

Broschyr utgiven av

Sveriges kommunistiska arbetarförbund

juni 1956

[Se även kommentarerna efter artikeln]

Ganska snart efter Stalins död i mars 1953 stod det klart att ledningen i det sovjetiska kommunistpartiet ville främja sig från Stalin. T ex stoppade man den s k läkarkomplotten (och de inblandade ”Kremlläkarna” rehabiliterades), ett stort antal lägerfångar frigavs, Berija utrensades (och avrättades), den ekonomiska politiken ändrades, man försökte förbättra relationerna till Jugoslavien m m. Det sovjetiska kommunistpartiets 20:e kongress slog fast den nya inriktningen. [1]

En marxistisk sovjetexpert som fortlöpande följde och kommenterade utvecklingen var Isaac Deutscher.[2] Men de flesta organiserade kommunisterna avstod från att ifrågasätta den nya inriktningen.

Set Persson var en av de få som reagerade offentligt. Hans skrift, som skrevs efter 20:e kongressen är på så sätt ganska unik – en stalinist som officiellt tog avstånd från Chrusjtjov och utvecklingen i Sovjet. Se de avslutande kommentarerna för ytterligare uppgifter om detta.

/ Martin F

Från Sovjetunionens Kommunistiska Partis 20:e kongress den 14-25 februari 1956 fick vi, som från dessa kongresser blivit vanligt, rapporter om framgångar och framtidsplaner för det socialistiska bygget, som måste fylla varje anhängare av socialismen med glädje och tillförsikt. Beträffande de teoretiska förkunnelserna från kongressen kan man emellertid inte använda uttrycket att de som vanligt ger klara och entydiga anvisningar, som helt kan accepteras inte endast i Sovjetunionen, utan av kommunisterna i hela världen. I fråga om teorierna kom man nämligen med vissa nyheter, som kommer att grumla begreppen hos många och som kommer att försvåra kampen för att hindra en vidare utbredning av opportunismen, inte minst i de svenska kommunisternas led.

[1] Allt detta beskrivs utförligt av Wolfgang Leonhard i Sovjet i omvandling 1952-1956.
[2] De flesta av hans artiklar under åren 1953-57 handlade om detta, se: Deutscher i tidsordning.

Kampen mot ”personkulten”.

Man skjuter nu frågan om enmansledningens och ”personkultens” fördärvlighet i förgrunden,[3] och man pekar på Stalin som denna fördärvlighets främsta tillskyndare. Att Stalin höjdes till skyarna även personligt, på sätt som skedde, har vi tidigare alltid förklarat på följande sätt.

Under de svåra förhållandena efter revolutionen var Lenin den fana, som man utnyttjade för att samla ett folk, som till stora delar var efterblivet och okunnigt, till revolutionens försvar. Efter Lenins död var förhållandena fortfarande svåra. En ny ledare måste till, som hade förmåga, kraft och mod att i sig själv koncentrera partiets vilja, ge uttryck för denna vilja och samla folket till arbete och kamp för genomförandet av densamma. Så skedde också. Som den främste marxisten och kommunisten i Sovjetunionen blev det Stalins uppgift att tillträda den främsta ledande posten i det första socialistiska landet i världen. Han tog socialismens fana i sina händer och förde den segerrikt vidare i spetsen för det kämpande folket.

Till detta, som vi tidigare sagt, kan vi nu tillägga, att vi har aldrig uppfattat den ära, som på grund av det nämnda kom Stalin till del, som någonting annat än så som en oskiljaktig del av den ära, som tillkommer Sovjetunionens folk.

Stalins sätt att handla vid genomförandet av upp gifterna bör i första hand bedömas utifrån de förhållanden, från vilka han hade att utgå, och därtill utifrån resultaten av hans arbete och kamp. Och som äreminnen över Stalin kan väl ändå nämnas: hans glänsande teoretiska försvar för marxismen-leninismen mot alla dess fiender; hans kamp för att säkra socialismens seger i Sovjetunionen genom att bygga den tunga industrin som ett den socialistiska hushållningens fundament, hans arbete i nationalitetsfrågan, som knutit samman alla Sovjetunionens folk, hans bondepolitik, hans diplomati och utrikespolitik före och under det andra världskriget. Allt detta tillsammantaget skapade förutsättningarna för socialismens seger och för Sovjetunionens folk att kunna krossa Hitlers fruktansvärda krigsmaskin.

Vi har nu att konstatera, att första kongressen efter Stalins frånfälle nämndes hans namn en enda gång i hans efterträdares, Chrusjtjovs tal, och då i samband med orden: ”Kort efter 19:e partikongressen ryckte döden bort Josef Vissarionovitj Stalin ur våra led.” Det var allt. Hans namn nämndes inte i redovisningen av de glänsande resultaten av 5:e femårsplanen eller de tidigare. Inte heller i samband med behandlingen av 6:e femårsplanen, vars storslagna målsättningar varit omöjliga att ställa upp om inte grunden lagts genom att Sovjetunionens folk under främst Stalins ledning fullföljt de tidigare femårsplanerna.

Men man klagade mycket och sade, som exempelvis Mikojan:

> ”Vi har under cirka 20 års tid faktiskt saknat kollektiv ledning, därför att en personlighetskult blomstrat, som fördömdes redan av Marx och sedermera även av Lenin, och detta kunde självfallet blott öva ett ytterst negativt inflytande på tillståndet inom partiet och dess verksamhet.”

Vad som nämndes föranleder några frågor, som måste vara befogade. Exempelvis följande. Hur har Mikojan kunnat sitta vid Stalins sida i Centralkommittén sedan 1925 och i Politiska byrån sedan 1926, Chrusjtjov sedan 1934 respektive 1938, Molotov sedan 1920 respektive 1926, Vorosjilov sedan 1921 respektive 1926, och under de senaste 20 åren med tystnad funnit sig i vad man nu betecknar som utövandet av ”ett ytterst negativt inflytande på partiet och dess verksamhet” och som ett brott mot en elementär princip hos det kommunistiska partiet?

Varför har dessa ledare under 20 år låtit oss kommunister ute i världen tro, att det var männen kring Stalin som genom kollektivt arbete gjorde det möjligt för honom att utföra till synes

---

[3] Muntlig kritik mot personkulten framfördes under kongressen (Set P exemplifierar med Mikojan) och i slutet av juni 1956 antog SUKP:s CK resolutionen: "Om övervinnandet av personkulten och dess följder"

omänskliga arbetsprestationer, för att först efter att den starke fallit klaga inför all världens folk över det bristande inflytande de hade under Stalins tid och över en enmanslednings förbannelse?

Är det inte så likväl, att den Sovjetunionens styrka, som ger Bulganin och Chrusjtjov respekt, trots att de uppträder så överdrivet farbroderligt vänligt inför kommunismens fiender, har danats av det verk som utförts främst under Stalins ledning?

Kritiken mot Stalin har utlöst en hämningslös kampanj i borgerliga och socialdemokratiska dagstidningar och i den s. k. Veckopressen. Socialismens fiender vill på detta sätt ta hämnd för alla de nederlag de lidit under Stalins tid, samtidigt som de vill för framtiden kompromettera socialismen i massornas ögon genom att rikta de mest oerhörda anklagelser mot en man, vilken inte längre kan försvara sig. Exempelvis tidningen *Expressen* den 21 mars 1956:

> ”Stalin lät till och med tortera små barn för att få fram bekännelser av värde. En del av sina offer lovade han hus på landet om de bekände – men i allmänhet blev det gravar på landet i stället.”

Dessa ord lägger tidningen i Chrusjtjovs mun, förmedlade av en namngiven korrespondent, som vistats i Moskva. Och i Vecko-Revyn den 12-18 maj kan man läsa rubriken: ”Stalin mördade sin hustru”. Varpå följer en detaljerad skildring av hur det påstådda mordet gick till. Och som ögonvittne till mordet och avslöjare av detsamma utpekas president Vorosjilov.

De svenska myndigheterna ingriper inte mot dessa skriverier. Sovjetregeringen vidtar tydligen inte heller några åtgärder på diplomatisk väg för att värna sitt lands och sin egen ära genom att kräva att spridandet av sådana uppgifter, vilka uppges lämnade av bland andra Sovjetunionens president, skall beivras. Har man några skäl för eller beräkningar med att inte göra detta?

Vi känner till Stalins teoretiska arbeten. De är präglade av klokhet, lugn och sans och av kärlek till en idé, som syftar till beredandet av bättre levnadsbetingelser och större levnadslycka för mänskligheten. Skulle den mannen samtidigt kunna spela rollen som en Ivan den förskräckliges like eller överman? I så fall vore det ett exempel på en sådan personlighetsklyvning, vars motsvarighet aldrig tidigare skådats i verkligheten, inte ens tecknats av någon fantasifull författare.

Man klagade på kongressen också över innehållet i ”SUKP:s historia”, vilken bok utarbetats under Stalins medverkan och utgjort ett grundmateriel för kommunistiskt studiearbete världen över under snart 20 års tid. Mikojan sade att ”denna lärobok stämplar orättvist vissa män som deltagit i revolutionen som folkets fiender.” Han nämnde inte vilka män han åsyftade. Det kunde i varje fall inte vara Trotski eller Bucharin, ty om dem yttrade Chrusjtjov:

> ”Trotskister, bucharinanhängare, borgerliga nationalister och andra folkets svurna fiender, förkämpar för kapitalismens återställande, gjorde förtvivlade försök att inifrån undergräva partiledens leninska enhet – och alla krossade de sina huvuden mot denna enhet.”

Yttrandet kunde inte heller gälla Beria, som likviderades utan att man, på sätt som skedde under Stalins tid vid uppgörelsen med Trotski och Bucharin, inför världsoffentligheten i detalj redogjorde för deras brott. Och Beria likviderades nu, under den kollektiva ledningens tid.

Läroboken skall nu skrivas om, Det är bra om man kommer bort från all personkult, oavsett om kultutövningen gäller en eller flera personer. Och det är bra om det blir en verkligt kollektiv ledning i de kommunistiska partierna, ty detta är tecken på ökad mognad och styrka. Det är riktigt att vad som säges om enskilda personer i en historiebok bör rättas till, så vitt vad som tidigare anförts om dem inte överensstämmer med sanningen. Men i sina *lärosatser* ger SUKP:s historia, sådan den är till sitt innehåll nu, uttryck för ren och oförfalskad marxism-leninism. Man kan i det hänseendet inte revidera Stalin i denna bok, utan att samtidigt revidera Lenin. Ty sammanfattningen av vad SUKP:s historia har att lära, citerat ur denna bok, lyder:

> ”Partiets historia lär oss först och främst, att den proletära revolutionens seger, den proletära diktaturens seger är omöjlig utan ett proletariatets revolutionära parti, som är fritt från opportunism, oförsonlig mot kompromissare och kapitulanter, revolutionärt i förhållande till burgeoisin och dess statsmakt.
>
> Partiets historia lär oss, att om proletariatet lämnas utan ett sådant parti, så betyder det att lämna det utan en revolutionär ledning, och att lämna det utan en revolutionär ledning betyder att omintetgöra den proletära revolutionens sak.
>
> Partiets historia lär oss, att ett sådant parti ej kan vara ett vanligt socialdemokratiskt parti av västeuropeisk typ, som är uppfostrat i borgfredens förhållanden, som släpar efter i opportunisternas kölvatten, i drömmar om ”sociala reformer” och i fruktan för den sociala revolutionen.
>
> Partiets historia lär oss, att ett sådant parti kan vara endast ett parti av ny typ, ett marxistiskt-leninistiskt parti, den sociala revolutionens parti, som är i stånd att förbereda proletariatet till avgörande drabbningar med bourgeoisin och att organisera den proletära revolutionens seger.”

Detta är ord och meningar, som inte bör ges något annat innehåll. Gör man det, då måste de medvetna marxisterna-leninisterna låta sig ledas av de gamla formuleringarna.

Det är emellertid tydligen så, att en åsiktsriktning inom ledningen för Sovjetunionens Kommunistiska Parti, som inte kunde vinna gehör för sina meningar så länge Stalin levde, nu fått det avgörande inflytandet. Och de nu ledande männen är inte endast i färd med att avskaffa vad man benämner ”personkult”, de är också i färd med att i avgörande frågor tolka marxismens-leninismens lära på ett så ”fritt” sätt, att det i verkligheten är liktydigt med en revision av denna lära, Det sker under utvecklandet av en av kommunismens fiender världen över bejublad kritik mot Stalin.

Vi skall granska tre av de frågeställningar av nämnt slag, som vi återfinner i det autentiska material där bl. a. Chrusjtjovs och Mikojans tal återges. Den första frågan gäller:

Kan krig undvikas i den kapitalistiska delen av världen?

Chrusjtjov gjorde i sitt kongresstal de högersocialdemokratiska ledarna ansvariga för såväl det första som det andra världskriget. Han slog vidare fast att ”så länge imperialismen existerar, bevaras också den ekonomiska grundvalen för att krig skall uppstå”, och att ”så länge kapitalismen består i världen kommer de reaktionära krafterna, som företräder de kapitalistiska monopolens intressen, att eftersträva krigsäventyr och aggression, kan de försöka att släppa lös ett krig”.

Utöver dessa av alla marxister redan förut kända sanningar yttrade han emellertid följande:

> ”Det finns inte någon krigets ödesbestämda oundviklighet. I dag finns mäktiga samhälleliga och politiska krafter, som förfogar över allvarliga medel för att förhindra att imperialisterna släpper lös ett krig, och – om de skulle försöka att sätta igång ett krig – för att tilldela aggressorerna ett förintande slag och korsa deras äventyrliga planer.”

Talet är dunkelt. Chrusjtjov ställde i början av behandlingen av fredskampen frågan: ”Är ett nytt krig oundvikligt?” Sedan frågade han: ”Måste kanske mänskligheten, som upplevt två blodiga världskrig, genomgå ännu ett?” Varpå han i hela återstående delen av detta avsnitt i talet ordar om ”möjligheterna att avvärja krig” i sådana formuleringar som att det gäller krig över huvud taget. Han skiljer inte på rättfärdiga krig, där förtryckta folk med rätta griper till vapen, och på de imperialistiska staternas tilltänkta krig mot det socialistiska lägrets folk och på krig mellan kapitalistiska stater och statsgrupperingar. När sedan detta oklara tal uttolkas och utnyttjas av sådana kommunistiska ledare i de kapitalistiska länderna som exempelvis de i ledningen för Sveriges Kommunistiska Parti, vilka är gripna av opportunistisk yra, då förvandlas marxismens-leninismens lära om att kapitalismens ekonomiska lagar obönhörligt leder till krig, varför endast den socialistiska revolutionen kan avskaffa krigets orsaker, till

förvirrade föreställningar om att förhindrandet av krig endast är beroende av ”människors goda vilja”. Inte endast fredsrörelsen utan även den kommunistiska rörelsen får på detta sätt en allt mer pacifistisk karaktär. Folken bedövas med samma trollsång som mellan första och andra världskriget om ”aldrig mera krig”. När krig av imperialistisk karaktär så ändock utbryter står arbetarklassen där lika oförberedd att möta krigsanstiftarna med revolutionär kamp, som när tidigare krigskatastrofer inträffat.

I fråga om huruvida krig är oundvikliga eller inte påträffar vi så det märkliga, att Stalin i februari månad 1952 levererade ett direkt bemötande av de som ansåg att krig över huvud taget, alltså även krig mellan imperialistiska stater, inte är oundvikliga. Man kan läsa om detta i Stalins bok ”Socialismens ekonomiska problem i SSRU”, under rubriken ”Frågan om oundvikligheten av krig mellan de kapitalistiska länderna”, sid, 32–36.[4]

Stalin ansåg alltså att det är möjligt att förhindra imperialisternas planer på ett krig mot Sovjetunionen och folkdemokratierna främst till följd av det socialistiska lägrets styrka, parad med detta lägers naturliga fredsvilja. Stalin säger att enbart kampen för fred förverkligar inte socialismen, ty för socialismens förverkligande kräves en kamp som medvetet inriktas på att

krossa kapitalismen. Slutligen, för att avskaffa oundvikligheten av krig över huvud taget måste man förinta imperialismen. Vilket i sin tur är liktydigt med att arbetarklassen med understöd av sina hjälpkrafter tar makten, krossar det kapitalistiska systemet och skapar ett socialistiskt samhällssystem.

Sådan är Lenins och Stalins lära. Stalin bemötte år 1952 talet om att krig mellan kapitalistiska länder skulle kunna undvikas, och han bemötte det med sakargument. Chrusjtjov levererade å sin sida år 1956 inga sakargument mot vad Stalin anförde år 1952. Stalins ord är klara, entydiga och överensstämmande med marxismens-leninismens lära.

Man talar nu om ”en ny situation”, ”ett nytt läge”. Det väsentligaste i det ”nya läget” fanns redan när Stalin utformade sina meningar om krigets oundviklighet så länge kapitalismens består. Detta nya var då och är nu det socialistiska lägrets utvidgning och styrka. Ty det socialistiska lägret var starkt även 1952, då Stalin framförde sina meningar, även om detta läger sedan dess ytterligare i hög grad stärkt sina positioner. Denna ökade styrka för det socialistiska lägrets vidkommande ökar möjligheterna att förhindra det av imperialisterna tilltänkta kriget mot Sovjetunionen och folkdemokratierna, men kan inte avlägsna oundvikligheten av krig mellan kapitalistiska stater.

Om Chrusjtjovs formulering att ”det finns ingen krigets ödesbestämda oundviklighet”, vilken av ledningen för Sveriges Kommunistiska Parti framställes som någonting hörande till ”det nya läget”, måste varje marxist säga att någon *ödesbestämd* oundviklighet av krig har aldrig förelegat.

Det är visserligen så att den kapitalistiska politiska ekonomins lagar, vilka är lika orubbliga som naturlagarna, de återspeglar ekonomins objektiva processer, vilka försiggår oberoende av människornas vilja. Människorna kan inte upphäva dessa lagar, med bibehållandet av de samhällsförhållanden, under vilka de verkar. Men – människorna kan lära känna dessa lagar, ta hänsyn till dem och medverka till att en lag, som under *vissa samhällsförhållanden* medför förödande verkningar, får avträda från scenen och ge plats åt nya lagar med andra verkningar, *vilka uppstår på grundval av nya ekonomiska förhållanden*. Däri ligger betydelsen av den subjektiva kraften, av den kraft som består i att människorna handlar medvetet för att få till stånd förändringar, alltså för att få till stånd nya ekonomiska förhållanden, alltså för att avskaffa kapitalismen och införa socialismen. Först när arbetarklassen och dess hjälpkrafter

[4] Se Socialismens ekonomiska problem i SSRU

gör detta avskaffar de orsakerna till krig, ty det kapitalistiska samhällssystemets lagar leder obönhörligt till krig. Sådan är Marx-Lenins-Stalins lära, styrkt av erfarenheterna, accepterad av oss, Vi måste troget hålla fast vid denna lära, eljest går vi vilse tillsammans med dem, som vi säger oss vilja leda.

Första världskriget var alltså inte ödesbestämt, men det internationella proletariatet – vars uppgift det varit att med revolutionära medel förhindra krigsutbrottet, detta proletariat var genom förräderiet från Andra internationalens ledare desorganiserat, Andra världskriget var inte heller ödesbestämt. Att andra världskriget utbröt och fick fortgå med så fruktansvärda offer för mänskligheten berodde på – vi kan använda Chrusjtjovs ord och understryka deras riktighet, att ”arbetarrörelsen i de kapitalistiska länderna splittrats av de högersocialdemokratiska ledarna”. Alltså, om det internationella proletariatet vid tiden för första eller andra världskriget inte blivit förrått, förlett och splittrat av de socialdemokratiska ledarna skulle krigen ha kunnat förhindras och varaktig fred kunnat skapas genom att proletariatet i de imperialistiska länderna tagit makten, krossat kapitalismen och skapat ett socialistiskt samhällssystem.

Nu kom dessa krig, och kapitalismen består fortfarande i så stor utsträckning, att ungefär 2/3 av världens befolkning lever under dess välde. Den ekonomiska grundvalen för krig består fortfarande i denna del av världen. Därmed består också för denna del av världen den drivkraft, som gör krig oundvikliga.

Det socialistiska lägret kan skydda freden delvis, ty det kan genom sin styrka omöjliggöra det tilltänkta kapitalistiska korståget mot den del av mänskligheten, som beträtt socialismens väg. Och det kan i fredlig tävlan komma att för arbetarklassen i de kapitalistiska länderna framstå som ett så efterföljansvärt exempel, att det underlättar för marxisterna att nå resultat i sitt målmedvetna arbete för att revolutionera arbetarklassen i de kapitalistiska länderna. Men det socialistiska lägret kan inte genom endast sitt föredöme sätta de ekonomiska lagarna i den kapitalistiska världen ur kraft, dessa lagar som ständigt tvingar imperialisterna till att sträva efter en nyuppdelning av marknaden, – i nuvarande tid av den allt mer begränsade marknad, som de är hänvisade till.

Den krympande kapitalistiska marknaden

Förspelet till nya krig sker efter varje krigs avslutning genom en konkurrenskamp, som successivt skärpes till dess att den kulminerar i nya krig mellan de imperialistiska staterna och grupperingarna. I det sammanhanget måste vi ställa den andra frågan, beträffande vilken man på SUKP:s 20:e kongress riktade kritik mot Stalin, vilken fråga lyder: Är Stalins uttalade mening om att krympningen av den kapitalistiska marknaden kommer att leda till en minskning av produktionsvolymen i de nu dominerande kapitalistiska huvudländerna oriktig?

En av talarna på kongressen, nämligen vice ordföranden i ministerrådet, Mikojan, ville göra detta troligt, och hans yttrande har med glupande iver och stor tillfredsställelse tagits upp i socialdemokratisk och borgerlig press. Mikojan yttrade:

> ”Vid en analys av den moderna kapitalismens ekonomiska läge kan Stalins bekanta formulering i ”Socialismens ekonomiska problem i Sovjetunionen? rörande USA, England och Frankrike, enligt vilken efter världsmarknadens uppdelning ’produktionsvolymen i dessa länder kommer att minska’, knappast hjälpa oss och torde knappast vara riktiga. Denna formulering förklarar inte den moderna kapitalismens fenomen och inte heller det faktum, att den kapitalistiska produktionen i många länder ökat.”

Det yttrande av Stalin, som Mikojan åsyftade, har följande lydelse:

> ”Det är uppenbart, att den kapitalistiska utvecklingen kommer att bibehålla sin cykliska karaktär – produktionens ökning och minskning – även sedan världsmarknaden sönderfallit och den sfär, där

> de kapitalistiska huvudländerna (USA, England, Frankrike) kan sätta in sina krafter för att utnyttja världsresurserna, börjat krympa, Men produktionsökningen i dessa länder kommer att försiggå på en hopträngd bas, ty produktionsvolymen *i dessa länder kommer att minska*."

Chrusjtjovs tal ger inte något stöd till Mikojans kritik, ty Chrusjtjov ägnade själv ett stort avsnitt i sitt tal till att med exempel påvisa skärpningen av kapitalismens allmänna kris som en följd av den skärpta konkurrensen. Han pekade på den redan nu rådande arbetslösheten i en rad kapitalistiska länder, påvisade att det är omöjligt att reglera produktionen inom ramen av det kapitalistiska samhället och framhöll att produktionskapacitetens underbelastning är stor och att "näringslivet" allt mer monopoliseras, Han påvisade att den ökning av produktionsvolymen i de kapitalistiska länderna, som man nu kan peka på, endast beror på en tillfällig verkan av skilda *tillfälliga* faktorer, som exempelvis näringslivets militarisering och upprustningen, tvånget av att förnya produktionsutrustningens grundbestånd efter att detta raserats av 30-talets kris och förstörelsen under det andra världskriget och – för USA:s, Englands och Frankrikes vidkommande – att dessa länder fått en tillfällig privilegierad ställning genom att Tyskland, Japan och Italien försatts ur konkurrens, Varefter han tillägger att "för närvarande närmar sig den kapitalistiska världen de gränser där den stimulerande verkan av skilda tillfälliga faktorer upphör".

Det torde väl vara uppenbart att allt efter att sådana länder som Västtyskland, Japan och Italien återfår sin konkurrenskraft ökar avsättningssvårigheterna på den krympande kapitalistiska marknaden för de nu dominerande kapitalistiska huvudländerna USA, England och Frankrike i sådan grad, att det är att emotse att produktionsvolymen i dessa länder *kommer* att minska. Under den skärpta konkurrenskamp som uppstår fördjupas det kapitalistiska världssystemets allmänna kris och nya ekonomiska kriser framväxer oundgängligen i de kapitalistiska länderna. Och det handelsutbyte, som erbjudes från den socialistiska marknaden, kan inte ersätta denna marknads bortfall från kapitalismens operationsområde, enär medborgarna i det socialistiska lägrets länder aldrig blir hjälplösa offer för kapitalisters jakt efter maximalprofit.

Vad Stalin sade år 1952 om såväl omöjligheten att undvika krig mellan kapitalistiska länder som också följderna i det långa loppet av att den tidigare enhetliga världsmarknaden uppdelats i två, nämligen i en socialistisk och en kapitalistisk marknad, utgjorde led i en diskussion som fördes omkring utgivandet av en lärobok i Politisk ekonomi, som under Stalins medverkan skulle utges från Sovjetunionens vetenskapsakademi. Läroboken utgavs under augusti månad 1954, Det är en ypperlig lärobok. Varje hederlig arbetare som tillgodogjort sig dess innehåll kan aldrig komma att föra kampen för dagkravs och reformer utan att ha det socialistiska målet för ögonen, ty han måste inse att det räcker inte att endast kämpa mot de oundvikliga följderna av det kapitalistiska systemet, utan det gäller att alltid förbinda denna kamp med kampen för det kapitalistiska systemets störtande.

Boken har utgivits i Norge, men – inte i Sverige. Här har översättningsarbetet pågått under mycket lång tid, men efter SUKP:s 20:e kongress avbröts detta. Är det kanske tecken som tyder på, att även denna bok, som på intet sätt sysslar med Stalins person, skall omarbetas?

Vad det gäller just perspektivet efter att den tidigare enhetliga världsmarknaden uppdelats i den socialistiska och kapitalistiska marknaden, ges i nämnda bok följande synpunkter, som här endast citeras i den sammanfattande form, i vilket varje kapitel med utförlig behandling av problemen slutar:

> "De kapitalistiska kriserna medför en kolossal ödeläggelse av produktivkrafter. De bringar oändliga olyckor över de arbetande massorna. Kriserna avslöjar klart den kapitalistiska samhällsordningens historiska begränsning, kapitalismens avsaknad av möjligheter till att fortsätta och förvalta de

produktivkrafter, som vuxit fram ur dess sköte. *För att göra slut på kriserna måste man göra slut på kapitalismen*.”

”Därför att enskilda land har brutit sig ur kapitalismens system, därför att utarmningen av det arbetande folket ökar, och också som en följd av kapitalismens utveckling i kolonierna, försiggår det en skärpning av marknadsproblemet under kapitalismens allmänna kris. Ett karaktäristiskt drag i kapitalismens allmänna kris är det kroniska underutnyttjandet av företagen och den kroniska massarbetslösheten. Under inflytande av skärpningen av marknadsproblemet, det kroniska underutnyttjandet av företagen och den kroniska massarbetslösheten försiggår det en fördjupning av de ekonomiska kriserna och det inträder väsentliga ändringar i den kapitalistiska cykeln.”

”I det andra världskrigets period, särskilt efter att de folkdemokratiska länderna i Europa och Asien har fallit bort från det kapitalistiska systemet, inträdde en annan etapp i kapitalismens allmänna kris. Som följd av danandet av två motsatta läger på den internationella arenan har den enhetliga, allomfattande världsmarknaden blivit upplöst och det har danat sig två parallella marknader: en marknad som omfattar länderna i det kapitalistiska lägret, och en marknad som omfattar det socialistiska lägret. Området för de viktigaste kapitalistiska ländernas – USA, England, Frankrike – utnyttjande av världsresurserna har blivit starkt inskränkt. I de kapitalistiska länderna råder det ökande avsättningssvårigheter och kroniskt underutnyttjande av företagen.”

”Den fortsatta fördjupningen av ojämnheten i de kapitalistiska ländernas utveckling framkallar en ofrånkomlig tillspetsning av de inre motsättningarna i imperialismens läger. Den amerikanska imperialismen, som har igångsatt en hämningslös expansion, söker att lägga de andra kapitalistiska ländernas ekonomi under sitt herradöme. Militariseringen av ekonomin resulterar i ett ökat svalg mellan produktionsmöjligheterna i de kapitalistiska ländernas industri och möjligheterna att finna avsättning för industriprodukterna, och förbereder därmed nya ekonomiska kriser och katastrofer.”

Allt talar för att denna analys av läget är riktig. Vart Mikojan syftade till med sin av den borgerliga och socialdemokratiska pressen med förtjusning återgivna vaga och svävande kritiken mot Stalin i detta stycke, det vet vi inte. Men vi vet att Mikojans kritik verkar som ett stöd åt de krafter som vill inge arbetarna föreställningen att det är möjligt att inom ramen av det kapitalistiska systemet åstadkomma en ständigt stegrad produktion, ”reglera” bort kriserna, skapa en trygg tillvaro för arbetarna och tillföra dem en allt större andel av arbetets frukter.

Från frågan om vilket perspektiv vi bör ställa beträffande utvecklingen i den kapitalistiska delen av världen går vi över till frågan om formerna för övergång till socialismen.

”Den fredliga vägen till socialismen”

I rubricerade fråga ingår också spörsmålet om huruvida det är möjligt för arbetarna och deras hjälpkrafter att genom att skaffa sig majoritet i parlamentet förvandla detta från ett organ för den borgerliga demokratin till ett organ för förverkligandet av socialismen, Vi erinrar oss då först Lenins lära om att en förutsättning för seger i kampen för socialismen är *utövandet av proletariatets diktatur.*

I den här tidigare omnämnda läroboken ”Politisk ekonomi” betecknas läran om proletariatets diktatur som ”*själen i marxismen*”. Det kan vara nyttigt att genom återgivandet av några citat påminna om denna läras. innehåll i fråga om proletariatets diktatur och om hur den motiveras av sådana lärare som Marx och Lenin. Först då Marx, som säger:

”Mellan det kapitalistiska och kommunistiska samhället ligger en period av det förras revolutionära omvandling till det senare. Denna period motsvaras även av en politisk övergångsperiod, då staten inte kan vara någonting annat än *proletariatets revolutionära diktatur*.”

Och Lenin:

”Läran om klasskampen, som Marx tillämpade på frågan om staten och om den socialistiska revolutionen, leder oundvikligt till erkännande av proletariatets *politiska herravälde*, dess diktatur,

> d.v.s. en makt, som inte delas med någon, som stödjer sig direkt på massornas väpnade styrka. Bourgeoisins störtande kan förverkligas endast genom att proletariatet förvandlas till den härskande klassen, som är i stånd att undertrycka bourgeoisins oundvikliga, desperata motstånd och att organisera *alla* de arbetande och exploaterade massorna för det nya ekonomiska systemet."

Har då Chrusjtjov sagt i sitt tal, att utövandet av proletariatets diktatur inte längre är någon förutsättning för proletariatets seger? Han har inte sagt det direkt. Men han ställde frågan: "Är det möjligt att även gå den parlamentariska vägen vid övergången till socialismen?" Svaret gav han själv i bl. a. följande ord:

> "De borgerliga högerpartier och regeringar som bildas av dem gör allt oftare fiasko. Genom att under dessa omständigheter omkring sig samla de arbetande bönderna, de intellektuella, ja alla patriotiskt sinnade krafter, genom att vidare beslutsamt tillbakavisa de opportunistiska element, vilka inte förmår uppge kompromisspolitiken med kapitalisterna och godsägarna, kan arbetarklassen bereda de reaktionära, folkfientliga krafterna ett nederlag, erövra en stabil majoritet i parlamentet och förvandla det från ett organ för den borgerliga demokratin till ett instrument för den verkliga folkviljan. I detta fall kan denna för många högt utvecklade kapitalistiska länder traditionella institution förvandlas till ett organ för sann demokrati, för de arbetandes demokrati."

Teorin om den parlamentariska vägen till socialismen inramas i fraser, uttryckta i så odefinierbara och tänjbara ord som "sann demokrati" och "den verkliga folkviljan". Man frågar sig med häpnad: Hur kan en kommunist i Chrusjtjovs ställning inför marxister söka stärka en teori med ord som är så intetsägande, att just dessa samma ord på grund av denna sin egenskap flitigt användas som dimbildningsmedel av såväl socialdemokratiska som öppet borgerliga partiledare och av reaktionära diktatorer? Svaret kan endast bli att Chrusjtjov använder sig av denna för marxister främmande terminologi för att undgå att ge ett klart besked i frågan: *Kan socialismen genomföras och komma att bestå utan proletariatets diktatur?*

Chrusjtjovs tal i denna fråga har redan föranlett Sveriges Kommunistiska Partis huvudorgan att förklara, att den svenska vägen till socialismen "med stor sannolikhet kan bli den parlamentariska – icke den sovjetiska". (Ny Dag 2 mars 1956). Låt oss därför överföra Chrusjtjovs teori till svenska förhållanden.

När vi i Chrusjtjovs tal läser om att arbetarklasser skall samla en majoritet i parlamentet, så kan vi erinra oss att de som betraktar socialdemokratins företrädare i riksdagen som representanter för socialistiska arbetare kan till och med påvisa att i Sverige innehar arbetarklassen sedan lång tid tillbaka och fortfarande ensam majoritetsställning, med åtföljande formella möjligheter att, som Chrusjtjov säger, förvandla parlamentet till "ett instrument för den verkliga folkviljan", till ett "organ för sann demokrati" och till ett organ "för de arbetandes demokrati".

Vi utgår ifrån att Chrusjtjov med alla sina ord menar att det borgerliga parlamentet skall förvandlas till ett organ för proletariatets diktatur. För att nå detta mål måste arbetarklassen enligt Chrusjtjov "beslutsamt tillbakavisa de opportunistiska element, vilka inte förmår uppge kompromisspolitiken med kapitalisterna och godsägarna". I Sveriges riksdag av i dag finns en riklig anhopning av sådana element. Vi måste, förutom de för socialismen skräckslagna företrädarna för det öppna borgerliga bondeförbundet, även beteckna Erlander och hans högersocialdemokratiska riksdagsmän så som de där, vilka inte förmår uppge kompromisspolitiken med storfinansen och godsägarna.

Det skulle väl då vara kommunistiska partiets uppgift att gå i spetsen för arbetarklassen för tillbakavisandet av de opportunistiska elementen. Men. SKP:s 17:e kongress i december 1955 godkände i stället ett av partiets organisationssekreterare gjort uttalande om att det är bara högern och folkpartiet som skall drivas tillbaka, samtidigt som kommunisterna skall "stärka

arbetarmajoriteten och särskilt kommunisternas andel i denna". Socialdemokratiska partiet har därmed av kommunisterna accepterats som ett arbetarparti, inte endast i fråga om dess sammansättning, utan även i fråga om dess roll, vilken bedömes vara sådan att kommunisterna inte bör bekämpa, utan i stället stärka detta parti. I stället för att "beslutsamt tillbakavisa" de högersocialdemokratiska opportunister, som uppföras på valbar plats på det socialdemokratiska partiets valsedlar, skall kommunisterna betrakta dessa som sina allierade i en "samverkan – utan överenskommelse".

Kan man tänka sig Erlander och övriga högersocialdemokratiska riksdagsmän så som de vilka efter en valseger skulle komma att förvandla riksdagen från ett organ för borgerlig demokrati till ett organ för proletariatets diktatur? Det kan man inte. Och detta desto mindre som Chrusjtjov efter att ha anfört vad nyss citerades gör följande reservation, vilken förefaller upphäva vad han tidigare sagt, åtminstone för Sveriges och för andra långt utvecklade kapitalistiska och imperialistiska länders vidkommande. Reservationen lyder:

> "I de länder, där kapitalismen ännu är stark, där en jättelik militär- och polisapparat står till dess förfogande, är naturligtvis ett hårt motstånd från de reaktionära krafterna oundvikligt. Där kommer övergången till socialismen att försiggå i tecknet av en skarp klasskamp, en revolutionär kamp."

Några frågor är befogade, exempelvis: Är det endast borgerliga högerpartiers regeringar som gör fiasko? Gör inte även borgerliga vänsterpartiers och socialdemokratiska partiers regeringar fiasko? Är inte de opportunistiska element, vilka inte förmår uppge kompromisspolitiken med kapitalisterna och godsägarna, att finna just i de socialdemokratiska regeringarna och partierna? Vilket kapitalistiskt lands borgarklass är i avsaknad av en jättelik militär- och polisapparat?

Kommer de arbetandes ökade beundran för och kärlek till den socialistiska Sovjetunionen att dämpa den härskande klassens hat mot socialismen? Blir inte motsatsen fallet, att den härskande klassen i hat och desperation kommer att handla så rovdjurslikt, att endast en på utövandet av diktatur medvetet inställd och förberedd arbetarklass kan stäcka dess framfart? Är det då inte skadligt att inge arbetarklassens avantgarden, de kommunistiska partierna, illusionen om att det är möjligt att med de borgerliga parlamentens förvandling till omdanande institutioner erhålla verktyg som ger arbetarklassen tillträde till socialismen på fredlig väg?

Chrusjtjov säger själv i ett annat avsnitt av sitt tal:

> "Det är sant, att vi anser det nödvändigt med en revolutionär omvandling av det kapitalistiska samhället till ett socialistiskt. Och detta skiljer de revolutionära marxisterna från reformisterna, opportunisterna."

Och vidare:

> "Det står över alla tvivel, att för en rad kapitalistiska länder är ett våldsamt störtande av den borgerliga diktaturen och den därmed förknippade kraftiga skärpningen av klasskampen oundviklig."

Och slutligen säger han även detta:

> "Leninismen lär, att de härskande klasserna inte drar sig tillbaka frivilligt. En större eller mindre grad av skärpa i kampen, användande eller icke användande av våld vid övergången till socialismen beror inte så mycket på proletariatet som på graden av exploatörernas motstånd, på själva de exploaterande klassernas användande av våld."

Vart vill egentligen Chrusjtjov komma med sitt tal, där han å ena sidan talar som om Lenins lära vore tillämplig även nu, å andra sidan faktiskt reviderar denna lära och grumlar till begreppen i fråga om vad som är kärnan i marxismen-leninismen, nämligen beträffande den proletära diktaturen.

Vill Sovjetunionens nu ledande män underlätta sin fredsdiplomati genom sådana teoretiska förkunnelser, att kommunisterna sänker sig till socialdemokratins nivå? Så borde inte kunna vara fallet, ty Chrusjtjov understryker också i sitt tal, att kommunisterna måste ”omsorgsfullt skydda den marxistiska teorins renhet” och att man inte får överföra teorin om fredlig existens mellan länder med olika politiska system till ideologins område.

Eller betraktar Sovjetunionens nu ledande män arbetarklassen i de kapitalistiska länderna i väster som ur revolutionär synpunkt så hopplöst fördärvade, att de ingenting är att räkna med i kampen för ett fortsatt utbredande av socialismen? Så kan ju inte heller vara fallet, ty Chrusjtjov deklarerar även följande:

> ”När vi talar om att i tävlan mellan de två systemen – det kapitalistiska och det socialistiska – kommer det socialistiska systemet att segra, så betyder detta inte alls, att segern kommer att nås genom de socialistiska ländernas väpnade inblandning i de kapitalistiska ländernas inre angelägenheter …
>
> Vi har alltid gjort gällande och gör det allt jämt, att upprättandet av en ny samhällsordning i det ena eller andra landet, det är en angelägenhet för folken i dessa länder. Sådan är vår ståndpunkt, en ståndpunkt som grundar sig på den stora marxistisk-leninistiska läran.”

Vad anser då de medvetna marxisterna-leninisterna i ett sådant land som Sverige? Om de skulle tillfrågas om detta, så måste deras svar bli: Vi tror på vår klass och vi vill fostra denna så att den blir mobiliseringsfärdig för fullgörandet av sin uppgift – krossandet av kapitalismen. Vi vill inte låta oss kvävas i den ruttnande kapitalismen, i dådlös väntan på att den sakta skall avtyna i konkurrensen med de blomstrande socialistiska länderna. Ty detta tjänar inte fredens sak, men det förlänger och ökar de lidanden som arbetarklassen har att utstå under socialismens födslovåndor. Och vi skulle tillägga att vi är anhängare av Marx och Lenins lära i maktfrågan därför att proletariatets diktatur är en förutsättning för socialismens seger och samtidigt därför att proletariatets diktatur utvidgar demokratin genom att den störtar en minoritet från dess maktställning och överför samhällsmakten i folkflertalets händer.

När vi utför förberedelsearbete för en revolutionär förändring av det kapitalistiska samhället får vi inte ställa upp som arbetshypotes: ”övergången till socialismen kan ske utan en våldsam uppgörelse mellan klasserna.” Vi bibehåller i stället en av Lenin utformad arbetshypotes som vår, nämligen följande:

> ”Aldrig – annat än i den sötsliskiga narren Kautskys sötsliskiga fantasi – underkastar sig exploatörerna majoritetens av de exploaterades beslut utan att utnyttja sina fördelar i en sista förtvivlad kamp, i en hel rad strider.”

I teoretiska frågor saknas något från Sovjetunionens Kommunistiska Partis 20:e kongress, som aldrig saknades då Lenin och Stalin var med. Det saknas klarhet i vad som uttalas från kongressen, Det finns inte den konsekvens i de ledandes uttalanden, som alltid tidigare funnits, Det saknas den på marxismen grundade bevisföring och den vetenskapliga exakthet i motiveringarna, som alltid tidigare bevisat riktigheten av vad som uttalats från kongresserna. Det är därför säkerligen att förvänta en reagens ute i världen, vilken måste uppstå bland dem som vill låta sitt handlande ledas av en verkligt klar marxistisk åskådning. Å andra sidan är att emotse en mycket ökad takt i de av opportunismen angripna namnkommunisternas marsch till träsket, en takt som inte minst kommer att öka i det här landet.

Kommunistiska informationsbyrån upplöst

Kommunistiska Informationsbyrån,[5] som hade till uppgift att vara all världens kommunister behjälplig med lösandet av ideologiska och teoretiska problem och att genom sakliga informationer möjliggöra ett enhetligt uppträdande i kommunistisk propaganda i olika länder,

[5] Den brukar ofta kallas *Kominform*

har nu upplösts. I motiveringen för detta beslut framhålles bland annat att ”många kommunistiska partier i kapitalistiska stater och koloniala länder blivit starkare och mer aktiva i sin kamp mot krig och reaktionära krafter, för fred och oberoende”. Ett annat angivet skäl är ”det problem som har uppstått genom arbetarrörelsens splittring och behovet att stärka arbetarklassens enhet i kampen för fred och socialism”. Och det har också framhållits att beslutet syftar till att ge de kommunistiska partierna ”större rörelsefrihet”, vilket anförts i Pravda.

Motiveringarna är märkliga. På vilket sätt har kommunistiska partierna tidigare varit berövade erforderlig rörelsefrihet? Ingenting annat har begränsat deras rörelsefrihet än den marxismens-leninismens lära, vilken de själva frivilligt följt i sitt handlande, i vetskap om att den är riktig. Är nu meningen den, att även ett åsidosättande av denna läras bud i principiella frågor skall kunna ske i enskilda partier, utan kritik från den kommunistiska världsrörelsens sida? Vilket innehåll får i så fall den enhet i arbetarleden, som man säger sig vilja skapa bland annat till priset av att upplösa Kommunistiska Informationsbyrån? I fråga om vart en sådan ökad ”rörelsefrihet” leder finns redan ett exempel från Frankrike, vilket verkar kusligt.

Lördagen den 10 mars 1956 ställde den socialdemokratiska regeringschefen Mollet i parlamentet krav om fullmakter, vilka innebar att regeringen skulle ha rätt att organisera krig i full skala mot de 8 miljoner infödda, vilka i Algeriet kämpar mot den franska imperialismen och för sin nationella frihet. Kommunisten Raymond Guyot svarade på detta krav med att framhålla, att kriget i Algeriet omedelbart borde upphöra och soldaterna hemförlovas. Han framhöll vidare att man måste erkänna Algeriet som nation och omedelbart inleda förhandlingar med den algeriska frihetsrörelsen och befolkningen. (Se Ny Dag 10/3 1956).

Två dagar senare, måndagen den 12 mars, röstade kommunisterna i det franska parlamentet för de begärda fullmakterna. (Se Ny Dag 13/3 1956)

Vad skall de algeriska kommunister, som på sätt marxismen-leninismen lär, deltar i frihetskampen, säga om detta? Vad skall de franska soldater säga, vilka tidigare med kommunisternas gillande deltagit i krigstjänstvägran? Vad hade inträffat mellan lördag och måndag, vilket föranledde kommunisterna att handla på ett sätt som ju ovillkorligen måste anses strida mot såväl vad som förkunnat i fredsrörelsens propaganda för åtgärder mot krig som också mot leninismens principer i den nationella frågan?

Man invänder kanske att Frankrikes Kommunistiska Parti fortsätter sin kamp mot kriget i Algeriet, fastän man inte fann det lämpligt att inför Mollets besök i Moskva avge sitt votum mot hans begäran om krigsfullmakten. Kanske anses Mollet vara en av det slags ”socialister” som Chrusjtjov talade om då han sade att ”de tillhör kretsar i den socialistiska rörelsen som företräder andra åsikter än vi om formerna för övergången till socialismen”, och kanske anses han tillhöra de bland dessa som också enligt Chrusjtjov ”i all ärlighet råkat på avvägar”, vilket inte skulle utgöra något hinder för samarbete. Men när priset för detta begynnande samarbete dagligen redovisas i pressen i form av meddelanden om stupade franska soldater, som sänts i döden med kommunistiska deputerades medverkan, och i form av rapporter om stupade algeriska partisaner i det imperialistiska Frankrikes krig mot det för sin nationella frihet kämpande folket i Algeriet, då är det på tiden att kommunisterna börjar tänka inte bara på Chrusjtjovs rekommendationer i enhetsfrågan, utan även på Lenins och Stalins lära om’ vad som åligger kommunister i nationalitetsfrågan och i frågorna om rättfärdiga och orättfärdiga krig.

Tisdagen den 5 juni 1956 gav kommunisterna i franska parlamentet ett nytt exempel på vilket pris man under ”den nya given” skall vara beredd att betala för att om möjligt framdeles kunna få samarbete med socialdemokraterna. Den kommunistiska parlamentsgruppen räddade då för andra gången regeringen Mollet, som ställt krav om förtroendevotum för sin krigs-

politik i Algeriet. Denna gång skedde det genom att kommunisterna lade ner sina röster, vilket de gjorde med uttalad önskan om samarbete som motivering. Kommunisterna räddade på detta sätt den imperialistiska regeringen trots att Mollet före omröstningen fäste deras uppmärksamhet vid att underlåtenhet att störta regeringen var liktydig med att ge den ”en chans att fortsätta sin algeriska politik”.

Svåra anklagelser riktas nu mot tidigare ledande krafter i Sovjetunionen och i folkdemokratiska länder, där regeringar och partiledningar sägas tidigare ha fullgjort sina uppgifter på ett så brottsligt undermåligt sätt, att till och med dessa länders rättsväsen, kunnat utnyttjas i rena mordkomplotter. Dessa anklagelser måste då också drabba en rad ledare i berörda länder, till vilka vi hyst obegränsad tilltro.

Om anklagelserna är riktiga vilar det ett sådant ansvar även på de kommunistiska ledare, vilka under de gångna åren stått som jämnställda vid de nu direkt anklagades sida, eller till och med varit deras överordnade, att följderna av de påstådda ogärningarna inte kan lämna dem oberörda. Men deras botgörargärning får inte ta sig uttryck i utformandet av sådana nya linjer för världskommunismen, vilka står i strid mot marxismens-leninismens lära. Den läran behöver inte korrigeras, – den påbjuder inga ogärningar eller tolererandet av sådana.

Vi kan inte ta ställning i skuldfrågan, ty de anklagelser som nu riktas mot en del kommunistiska ledare åtföljas inte av något som helst bevismaterial, när de delges oss. Det är exempelvis omöjligt för oss att avgöra huruvida det i Ungern är Rajks vid offentlig rättegång avgivna bekännelser eller Rakosis bekännelser nu om att han utövat enmansstyre och var medansvarig för ”orättfärdiga utrensningar under Stalins tid”, som är frampressade med medel och metoder, som ur rättsskyddets synpunkt under alla omständigheter är otillåtliga och oförsvarliga. Och enbart det förhållandet att så svåra anklagelser nu riktas mot sådana som vi, även med stöd av uttalanden från de som nu står som anklagare, tidigare trott vara oförvitliga, måste ju mana oss till största försiktighet vid ställningstagandet i skuldfrågan, så att vi inte i god tro omedvetet ställer oss solidariska med krafter av sådan karaktär, att vi på intet sätt önskar popularisera eller tjäna dem.

Men en sak kan vi kontrollera själva, och det är innehållet i Marx och Lenins lära, även sådan den teoretiskt berikats av Stalin. Vi fortsätter kampen i enlighet med denna lära, fast beslutna att inte låta någon locka oss bort från den väg den anvisar.

På det sättet fortsätter vi kampen för ett socialistiskt Sverige, vilket skall vara den svenska arbetarklassens eget verk. Och sker kampen för socialismen i enlighet med Marx-Lenins lära även i andra länder, då skapas också i sinom tid möjligheten för organiserandet av en Kommunistisk International, som verkligen är uppbyggd enligt den demokratiska centralismens och den kollektiva ledningens principer. Först detta möjliggör en fördelning av ansvaret för vad som sker bland kommunisterna i ett land på kommunisterna i alla länder.

Stockholm 10 juni 1956.

Kommentarer

Set Perssons artikel skrevs senast i början av juni 1956, dvs drygt 3 månader efter Chrusjtjov (25 februari) höll sitt ”hemliga tal”. Talet läckte så småningom till väst och publicerades i sin helhet i *New York Times* 5 juni 1956. Det gavs därefter ut i många sammanhang, bl a i

broschyrform av *The New Leader,* där kompletterat med ett utdrag ur ”Lenins testamente” och kommentarer av Boris I. Nicolaevsky.[6]

En auktoriserad officiell rysk version kom först långt efteråt (det är denna som använts för marxistarkivets version) – det visar sig dock att de tidigare versionerna ganska väl överensstämde med den auktoriserade.

Men en sak står klar, och det är att Set Persson knappast kunde ha haft tillgång till någon version av talet när hans skrev sin artikel. Dessutom var det vid den tiden vanligt att man från stalinistiskt håll viftade bort texter som förfalskningar om de spreds via vanliga massmedia (dvs inte kom från officiella kommunistiska källor). Och när det gäller ”Moskva-kommunister” så fortsatte de länga att vifta bort de i väst spridda versionerna. Detta trots att vissa ledande personer fick ta del av talet direkt från sovjetiska källor. I Sveriges inbjöds t ex den ryskkunnige partisekreteraren Erik Karlsson till sovjetiska ambassaden för att läsa talet (som han dock inte fick kopiera). Men trots detta ville man inte officiellt erkänna talets existens och innehåll.[7]

De citat som Set P anför är heller inte från det hemliga talet. Däremot hade han tillgång till åtminstone delar av de andra tal – bl a via tidningsrapporter – som hölls under den öppna delen av kongressen (t ex av Mikojan), samt den rapport som Chrusjtjov höll den 14 februari 1956[8] och kongressresolutionerna[9] – båda dessa gavs ut officiellt ut på andra språk än ryska.

De som tror att Set Persson kommenterade det ”hemliga” talet har således fel (och han påstår inte heller något sådan själv). Det han gör är att kritisera det som framkom under kongressens öppna del.

Det kan f ö vara intressant att jämföra Set Perssons artikel med två artiklar av Isaac Deutscher från våren 1956:
1) Kommunistpartiets kongress: Brytningen med stalinismen (slutet av februari 1956) – i denna artikel som skrevs tätt inpå 20:e kongressen utgick Deutscher (i likhet med Set P) från tal m m från kongressens öppna del. I likhet med Set P konstaterar han att kongressen innebar en slags ”brytning med stalinismen”.
2) Chrusjtjov om Stalin (slutet av juni 1956) – när Deutscher skrev denna andra artikel hade han tillgång till ”hemliga talet”.

Idag finns det knappast någon som ifrågasätter det ”hemliga talet” som sådant.[10] Och sedan 1956 har det framkommit många uppgifter om 20:e partikongressen, dess förspel och följder, t ex Chrusjtjovs egna kommentar till kongressen: Arvet efter Stalin.

Andra författare: Wolfgang Leonards redogörelse för kongressen och Chrusjtjovs tal i Sovjet i omvandling 1952-1956. Likaså Roy A Medvedevs artikel Tjugonde partikongressen – Före och efter och kapitlen om perioden 1960 i biografin Nikita Chrusjtjov.

Om tidiga reaktioner från kinesiskt (och albanskt) håll, se Kina, Albanien och Sovjetunionen 1956-57, som visar att det från början inte var så klart hur kineserna och albanerna skulle för-

---

[6] Men en svensk översättning av talet dröjde. Den första som jag känner till är ett ganska kort utdrag i boken *Bör Stalin återupprättas*? (1970). Och 1971 publicerades en större del av talet som bilaga i Chrusjtjovs självbiografi *Chrusjtjov minns*. Nu finns en komplett översättning, baseras på en officiell rysk utgåva: Chrusjtjovs tal 1956..
[7] I Werner Schmidts C-H Hermansson - En politisk biografi (s. 153-54) nämns att när Erik Karlsson informerade partiets AU om talet, så ville CH informera partimedlemmarna om det, ”men majoriteten ansåg att de borde stanna inom ledningens inre krets” och så blev det.
[8] Se (på MIA): Report of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union to the 20th Party Congress
[9] Resolutions of the 20th Congress of the Communist Party of the Soviet Union
[10] Däremot finns det stalinister som ifrågasätter Chrusjtjovs Stalin-kritik i talet.

hålla sig till Chrusjtjov och 20:e partikongressen. Men några år senare bröt den sino-sovjetiska konflikten ut på allvar och där kom 20:e partikongressen att spela en viktig roll. På marxistarkivet finns en speciell avdelning om detta: Sino-sovjetiska konflikten.

För mer av/om Set Persson, se Set Persson-skrift. Detta är en hyllningsskrift, publicerad av den mao-stalinistiska organisationen MLK (Marxist-Leninistiska Kampförbundet).

/ Martin F